

Fizika II. gyakorlat segédlete

Horváth Árpád

2017. május 5.

A korábbi években elméletet és gyakorlatot is tartottam. Később találhatóak a korábbi évek anyagai. Ezt nem rendeztem át, de sorrendileg sok mindenben eltér a 2017 tavaszi tananyag beosztásától.

A 284/6. alakú feladatsorszámok a Lökös–Mayer–Sebestyén–Tóthné féle Kandós *Fizika példatár*ra, a 38C-28 típusúak a Hudson–Nelson: *Útban a modern fizikához* példáira utalnak.

1. A 2017-es tavaszi gyakorlatokhoz

A gyakorlaton elméleti és gyakorlati kérdések is vannak. Az alábbiakban kiemelem azokat az elméleti kérdéseket, amiket fontosabbnak tartok. Nem kizárólag ezek lehetnek számonkérésben, de az elméleti rész fele ezekből biztosan megszerezhető. A gyakorlatokból is kiemelek párat amiket fontosabbnak gondolok.

1.1. GyakorloFeladatok-01.pdf

1.2. GyakorloFeladatok-02.pdf

1.3. GyakorloFeladatok-03.pdf

Ellenőrző kérdések A legfontosabbak

6. Milyen kísérleti tapasztalatok utalnak az energia kvantáltságára?
7. Hogy szól a Planck-féle sugárzási formula? Ábrán is ábrázolni kell három hőmérsékleten! Az ábra számomra fontosabb mint a pontos képlet.
8. Ismertesse a felületi fényelektromos jelenséget!
10. Ismertesse a Compton-effektust!
11. Ismertesse de Broglie gondolatmenetét!
12. Osztályozza a színeképeket!
13. Ismertesse a hidrogén atom színeképét!
14. Ismertesse a Balmer-formulát!
16. Hogy szól a Rutherford-féle atommodell, és mi a fő problémája?
17. Ismertesse a Bohr-féle atommodellt!
23. Ismertesse a kvantumszámok rendszerét!
24. Ismertesse, hogyan épül fel a periódusos rendszer elemeinek elektronszerkezete!

42A-7.* Az emberi szem kb. 555 nm hullámhossznál a legnagyobb érzékenységgű. Adjuk meg annak a fekete testnek a hőmérsékletét, amely sugárzásának a spektrális teljessítménye ezen a hullámhosszon a maximális.

284/6. Hány méter az 1 MeV-es foton hullámhossza?

284/9. A röntgensőben felgyorsított elektron fékeződésekor a mozgási energiájával közel egyező energiájú foton keletkezik, mely a röntgentartományba esik. Egy röntgenkészülék 10^{-11} m hullámhosszú röntgensugárzást bocsájt ki. Mekkora gyorsítófeszültségre van szükség a létrehozásához?

284/12.* Az emberi szem már észreveszi azt a $6 \cdot 10^{-7}$ m hullámhosszú sárga fényt, amely $1,7 \cdot 10^{-18}$ W teljessítményt szállít a retinához. 1 s alatt hány foton érkezik ekkor a szembe? (átlagosan 5,131 darab)

42A-16* A bizmutban a fényelektromos hatás csak 294 nm-nél rövidebb ultraibolya hullámhosszak esetén jelenik meg. Adjuk meg a kilépési munkát elektrovoltokban bizmutra! ($6,761 \cdot 10^{-19} \text{ J} = 4,22 \text{ eV}$)

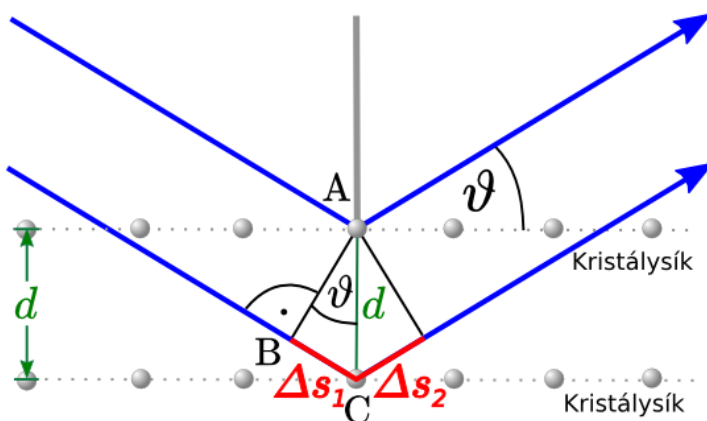
42B-18* Fényelektromos jelenségél 300 nm hullámhosszúságú fény esik egy fém felületére, ekkor a fotoelektronok árama 0,83 V-os ellentér esetén szűnik meg. (a) Mekkora a kilépő fotoelektronok maximális mozgási energiája? (b) Mekkora a fém kilépési munkája? (c) Mekkora a küszöbhullámhossz? (a) $E_{max} = 1,330 \cdot 10^{-19} \text{ J}$, b) $W_{ki} = 5,296 \cdot 10^{-19} \text{ J}$, c) $\lambda_{max} = 375 \text{ nm}$)

42A-6.* Egy mozgó elektron de Broglie-hullámhossza 0,2 nm. Adjuk meg (a) a sebességét, és (b) a mozgási energiáját eV egységekben! ($3,637 \cdot 10^6 \text{ m/s}$, $37,6 \text{ eV}$)

A PDF-ből a Gyakorló feladatokból: 284/2. 3. 6. 8. 9., 285/16. 21. 22.

1.4. Bragg-reflexió

Ezzel kimutatható az elektron hullám tulajdonsága. Ugyanolyan interferenciakép alakul ki elektron esetén, mint UV-fény esetén.

Csak olyan irányokba megy elektron/UV-foton, amerre az úthosszkülönbség a hullámhossz többszöröse, különben a sok rétegen visszavert hullámok kioltják egymást.

1.1. feladat: Mekkora legkisebb beesési szög alatt lesz Bragg-reflexió, ha az atomsíkok távolsága 0,2 nm, a röntgenfény hullámhossza 0,3 nm? Mivel lehet még Bragg-reflexiót kiváltani elektromágneses hullámon kívül?

1.5. Cserenkov-detektor

A részecskének a sebességét, részben a *Cserenkov-effektussal* lehet mérni. Ez azt jelenti, hogy a töltött részecskék kúp alakban sugárzást bocsájtanak ki, ha sebességük nagyobb a közegbeli fénysebességnél, de természetesen kisebb a vákuumbeli fénysebességnél. A kúp nyílásszögéből az 1. ábra szerint kiszámolható a β relatív sebesség az alábbi képlet szerint:

$$\cos \varphi = \frac{1}{\beta n},$$

ahol $\beta = \frac{v}{c}$, v a részecske sebessége, n a közeg törésmutatója.

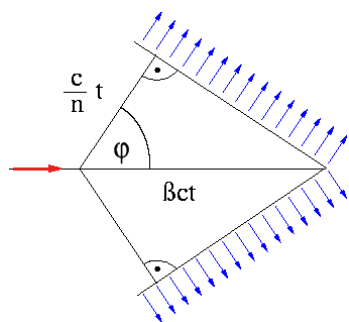
Víz esetén például a törésmutató $n = 1,33$. Ha a nyílásszög 15° , akkor a sebesség $\beta = \frac{1}{1,33 \cdot \cos 15^\circ} = 0,78$ -szorosa a fénysebességnek.

Az ezen az elven alapuló detektorokat hívjuk *Cserenkov-detektoroknak*.

1.2. feladat: Mekkora lehet a maximális kúpszög vízben? Nagy vagy kis sebességek esetén ekkora?

Segítség: Tudjuk, hogy a részecske maximum (vákuumbeli) fénysebességgel mehet.

Megoldás: $41,3^\circ$

1. ábra. Ábra a Cserenkov-sugárzás kúpszögének kiszámításához

1.3. feladat: Legalább mekkorának kell lennie a töltött részecske sebességének, hogy vízben Cserenkov-sugárzást bocsájtson ki? Ez mekkora mozgási energiát jelent elektron illetve müon esetén?

Segítség: A mozgási energiát nem lehet a klasszikus képlet szerint számítani, hiszen a sebesség jóval nagyobb a fénysebesség hatodánál.

Megoldás: A vízbeli fénysebességnél $c = c_0/n = 3 \cdot 10^8/1,33 = 2,26 \cdot 10^8 \frac{m}{s}$ -nél gyorsabbnak kell lennie. A mozgási energia a teljes és a nyugalmi energia különbsége:

$$E_m = E - E_0 = (\gamma - 1)m_0c^2 = 0,517m_0c^2,$$

elektronra $m_0c^2 = 0,511 \text{ MeV} \Rightarrow E_m \approx 0,264 \text{ MeV}$, müonra nagyjából kétszázszor ekkora $54,8 \text{ MeV}$.

1.6. GyakorlóFeladatok-04.pdf

Ellenőrző kérdések 2–6. 8. 10. 13. szabad részecske és négyzögletes végtelen magas potenciálgödör, 15.

Kidolgozott és gyakorló feladatok Mind ugyanarra a határozatlansági-elvre vonatkozik. (Az utolsó megfogalmazásával gondom van. A részecske hullámfüggvényétől függnek a bizonytalanságok, és a hullámfüggvény mérés során változik. Tehát nem a mérés során tudom megmérni a bizonytalanságát, hanem a környezet beállításával lehet meghatározni, hogy milyen lesz a részecskék hullámfüggvénye, és attól függ a bizonytalanság.)

Mi számoltunk olyat is, ahol az idő és az energia (tömeg) közötti határozatlansági-elvet használtuk:

1.4. feladat: 43B-28* Egy atomot az $1,8 \text{ eV}$ energiával az alapállapot fölé gerjesztve az atom átlagosan $2 \cdot 10^{-6} \text{ s}$ időt tölt el, mielőtt alapállapotba kerülne vissza. (a) Adjuk meg a foton hullámhosszát és frekvenciáját! (b) Adjuk meg a foton energiájának bizonytalanságát! (A spektroszkópon a rövid élettartamú részecskék vonala valóban szélesebb lesz emiatt a határozatlanság miatt.) ($4,352 \cdot 10^{14} \text{ Hz}$, 689 nm , $5,28 \cdot 10^{-29} \text{ J}$)

Segítség: A (b) pontban a Heisenberg-féle határozatlansági relációval számolhatunk. $\Delta E \cdot \Delta t \approx \hbar = h/2\pi$.

1.7. GyakorlóFeladatok-05.pdf

A PDF-ből a Gyakorló feladatokból: 295/6.,

1.8. GyakorlóFeladatok-06.pdf

1. Milyen komponensei vannak a radioaktív sugárzásnak?
2. Mi a mértékegysége a radioaktivitásnak?
3. Mit nevezünk felezési időnek, és hogy függ össze bomlási állandóval?

4. Vezesse le a bomlási törvényt!
5. Ismertesse a radioaktív kormeghatározás módszerét! Mi az alkalmazhatóság feltétele?
6. Ismertesse az Aston-féle tömegspektrográf működését!
7. Ismertesse az atommag összetételét!
8. Mit jelentenek az alábbi kifejezések: nukleon, tömegszám, töltésszám, izotóp, izobár, tükörmag?
9. Ismertesse az egy nukleonra jutó kötési energia diagramot!
10. Hol és meddig épülnek fel a hidrogénnél nehezebb elemek magjai?
11. Hogyan keletkeznek a vasnál nehezebb elemek?
12. Mi a Gray és mi a Sievert?
13. A sugárzások biológiai hatásának melyek a tipikus értékei?
14. Hol és hogyan keletkezik, valamint hogyan pusztul az ózon a Föld légkörében?
15. Mit mér a Dobson egység?
16. Milyen az ózonzó réteg térbeli eloszlása és időbeli változása?
17. Milyen vastag réteget képezne a Föld légkörében található ózonneménység 20°C-on, 1 atm nyomáson?
18. Mit jelent az ózonlyuk kifejezés?

A PDF-ből a Gyakorló feladatokból: 302/5., 6.,
304/7.*, 8., 9.*, 10.*, 12.,

1.5. feladat: Becsüljük meg, mekkora az urán-238 átmérője, ha a proton sugara 0,88 fm? Adjuk meg méterben mérve (előtétiszó nélkül) normálalakban is!

b) Mekkora lendületének illetve energiájának kell lennie az elektronnak, hogy ekkora legyen a hullámhossza? (Egy hullám ugyanis „nem vesz észre” a hullámhosszánál jelentősen kisebb akadályokat. Csak akkor tudjuk megmérni vele az urán sugarát, ha legalább ekkora az energiája.)

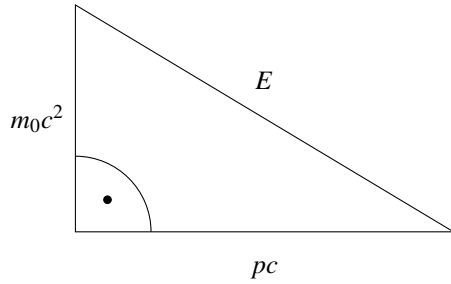
c) Határozzuk meg az energiát elektronvoltokban is.

$$(5,45 \text{ fm} = 5,45 \cdot 10^{-15} \text{ m},$$

$$p = 1,21 \cdot 10^{-15} \text{ kg} \cdot \frac{\text{m}}{\text{s}}, \quad E \approx pc = 3,6 \cdot 10^{-11} \text{ J} = 228 \text{ MeV}, \text{ mivel } m_e c^2 \ll pc)$$

Pythonban így számolhatjuk:

```
rU = (238*0.88**3)**(1/3)*1e-15
h = 6.63e-34
p = h/rU
me = 9.1e-31
c = 3e8
me*c**2
p*c
E0=me*c**2
p*c/E0 # > 400
p*c/1.6e-19 # 228 GeV
```


2. ábra. Összefüggés az energia, a lendület és a (nyugalmi) tömeg között.

2. Relativitáselmélet összefoglaló

Először a speciális relativitáselmélet legfontosabb következményeit foglaljuk össze. A továbbiakban mindig két egymáshoz képest egyenletesen mozgó inerciarendszerről beszélünk. Fontos tudni, hogy ami az egyik rendszerben egyidejű, az a másikban nem feltétlenül az.

Az *idődilatáció* (időhosszabbodás) szerint egy hozzánk képest mozgó rendszerben zajló folyamatokat mi lassabban látjuk telni. Pontosabban fogalmazva ha két esemény egy hozzánk képest mozgó rendszerben egyhelyű, akkor az ott mért időtartam (Δt_0) és az itt mért időtartam (Δt) között az alábbi kapcsolat van:

$$\Delta t = \frac{\Delta t_0}{\sqrt{1 - (v/c)^2}} = \Delta t_0 \cdot \gamma,$$

ahol γ jelöli az sebességtől függő egy per gyökös kifejezést. Felhívjuk a figyelmet, hogy a másik rendszerből a mi folyamataink látszanak lassulni.

A *távolságkontrakció* (távolságrövidülés) szerint a másik rendszerben lévő tárgyakat rövidebbnek mérjük:

$$l = l_0 \sqrt{1 - (v/c)^2} = \frac{l_0}{\gamma}.$$

Látható, hogy a γ értéke v kis értékeinél 1-hez tart, tehát a klasszikus esetet kapjuk vissza, minél közelebb vagyok a fénysebességhez, annál jobban eltér a klasszikus és a relativisztikus eredmény. Számolásainkban a $c/6$ -ot fogjuk határnak tekinteni, amitől felfelé a relativisztikus képlettel kell számolni. (Ennél a sebességnél a γ értéke 1,0142, nagyjából 1 %-kal tér el az 1-től.)

Ahol relativisztikus hatások fellépnek, ott az m_0 jelölést használjuk a részecskére jellemző *invariáns tömegre*, más néven *nyugalmi tömegre*. Ezt az indokolja, hogy több helyen a γm_0 szorzatra – az úgynevezett *relativisztikus tömegre* – használják az m jelölést. Ahol a részecske tömegét táblázatban adjuk meg, ott mindig az invariáns tömeget jelenti a tömeg kifejezés.

Az m_0 (nyugalmi) tömegű v sebességgel mozgó test lendülete és energiája

$$p = \gamma m_0 v \quad E = \gamma m_0 c^2.$$

A relativitáselméletben a testek teljes *energiája* (E) nem csupán mozgási energia, a nyugvó testeknek is van energiája (E_0). A mozgási energia az e feletti rész: $E_m = E - E_0$.

A relativitáselmélet szerint $E_0 = m_0 c^2$, a mozgási energia – a test mozgás miatti energianövekedése – ennek ismeretében a következő képletek egyikéből kapható meg:

$$E_m = E - E_0 = (\gamma - 1)m_0 c^2 = (\gamma - 1)E_0$$

Az E energia és a p lendület között az alábbi fontos összefüggés van, amelynek megjegyzéséhez segít a 2. ábra:

$$E^2 = (pc)^2 + (m_0 c^2)^2.$$

Igazolás ($\beta = v/c$, $\gamma = 1/\sqrt{1 - \beta^2}$):

$$E^2 = (\gamma m_0 c^2)^2 = \gamma^2 (m_0 c^2)^2 = \frac{1}{1 - \beta^2} ((1 - \beta^2) + \beta^2) (m_0 c^2)^2 =$$

$$= \left(1 + \frac{\beta^2}{1 - \beta^2}\right) (m_0 c^2)^2 = (m_0 c^2)^2 + \gamma^2 \beta^2 (m_0 c^2)^2.$$

A második tagot tovább alakítva

$$(\gamma \beta m_0 c^2)^2 = (\gamma m_0 v \cdot c)^2 = (pc)^2 \quad \blacksquare.$$

3. Fontosabb állandók, néhány részecske adatai

3.1. Állandók, egységek

fénysebesség	c	$\approx 3 \cdot 10^8$ m/s (pontosan 299792458 m/s)
Planck-állandó	h	$6,6262 \cdot 10^{-34}$ Js
redukált P.-á.	$\hbar$	$1,054 \cdot 10^{-34}$ Js = $6,582 \cdot 10^{-22}$ MeV · s
elemi töltés	e	$1,60219 \cdot 10^{-19}$ C
atomi tömegegység	u	$1,66056 \cdot 10^{-27}$ kg

$$1\text{eV} = 1,60219 \cdot 10^{-19}\text{J}$$

$$1\text{eV}/c^2 = 1,789 \cdot 10^{-36}\text{kg}$$

$$1\text{barn} = 10^{-28}\text{m}^2$$

3.2. Részecskék

név	tömeg (kg)	tömeg (MeV/c ²)	töltés (e)	élettartam (s)
elektron	$9,1095 \cdot 10^{-31}$	0,511	-1	∞
müion	$1,884 \cdot 10^{-28}$	105,66	-1	$2,197 \cdot 10^{-6}$
tau		1777	-1	$291 \cdot 10^{-15}$
proton	$1,673 \cdot 10^{-27}$	938,27	1	∞
neutron	$1,675 \cdot 10^{-27}$	939,57	0	887
pion $\pi^\pm$		193,57	± 1	$2,603 \cdot 10^{-8}$
pion π^0		134,98	0	$8,4 \cdot 10^{-17}$
Z^0		91188 ± 22	0	
$W^\pm$		80419 ± 56	± 1	

3.3. Törésmutatók

víz	1,33	üveg	1,5	gyémánt	2,4
ZnSiO ₄ (cirkónium)	1,9	GaAs	3,5	NaI(Tl)	1,85
PbWO ₄ (ólom volframát)	2,3	BGO	2,20	BaF ₂	1,56

4. Innentől a 2013 előtt tartott távos és levelező gyakorlatok anyagai vannak

A 284/6. alakú feladatsorszámok a Lökös–Mayer–Sebestyén–Tóthné féle Kandós *Fizika példatár*ra, a 38C-28 típusúak a Hudson–Nelson: *Útban a modern fizikához* példáira utalnak. Ahol nem mind beadandó, a beadandó feladatokat a sorszám utáni csillag (*) jelöli.

Az eredmény kialakítása a tematikában található meg az alább említett Moodle-oldalon. A beadás pontos módja és időpontja megtalálható az alábbi oldalon.

Az egyetem Moodle-oldala: <https://elearning.uni-obuda.hu>

5. Első témakör – Kvantummechanika

Jegyzet: Lakner József Kvantummechanika jegyzete (lakner-fiz/2.Kvantummechanika.pdf) és a hozzá tartozó kiegészítések (reszecske-jegyzet/Kvantummechanika.pdf)

5.1. Példakérdések

- Milyen kísérletek mutatják a fény részecsketermészetét?
- Milyen alapfeltevéseken alapul a Bohr-modell?
- Milyen alkalmazásai vannak az alagúteffektusnak?
- Hogyan magyarázható a periódusos rendszer felépülése?

5.2. Minta és beadandó feladatok

6. Második témakör – Atommag-fizika

Jegyzet: Horváth Árpád: Fizika II. (reszecske-jegyzet/reszecskefiz.pdf) Beadandó feladatok a fenti jegyzetben.

7. Harmadik témakör – Részecskefizika

Jegyzet: Horváth Árpád: Fizika II.

7.1. Beadandó feladatok

7.6. feladat: Hány eV mozgási energiánál lesz az elektron sebessége $v = c/6$? Mekkora feszültség kell felgyorsítani erre az energiára?

7.7. feladat: Mekkora a 625 kV-al gyorsított elektron sebessége klasszikus és relativisztikus képlettel?

7.8. feladat: Mekkora a $B=0,03$ T-ás mágneses térben 1 m sugarú pályán mozgó proton lendülete?

7.9. feladat: Vízben $\vartheta = 20^0$ -os félkúpszög alatt sugárzódik ki Cserenkov-sugárzás, mekkora a részecske sebessége?

7.10. feladat: Mekkora lehet üvegben a Cserenkov-sugárzás maximális félkúpszöge?

7.11. feladat: Milyen hosszú ideig él a 212 GeV teljes energiájú müon? (idődilatáció!) Hányszor lenne képes körbemenni ezalatt a CERN 27 km kerületű alagútján? (Szorgalmiként: hogyan néz ki ugyanez a müon rendszeréből?)

7.12. feladat: Töltse ki a táblázatot! Az utolsó három oszlopban i/n-el válaszoljon (igen/nem), a töltést az elemi töltés (e) többszöröseként adjuk meg!

Részecske	bariontöltés	leptonszám	töltés (e)	fermion	barion	elemi
u-kvark						
neutron						
antiproton						
proton						
elektron						
pozitron						
foton						

7.2. Példakérdések

- Miért nem lehet akármilyen nagy energiára gyorsítani szinkrotronnal elektront?
- Milyen rétegei vannak egy összetett detektornak?
- Mit gyorsít az LHC, mit keres?
- Mit nevezünk antirészecskének?
- Olyan részecskék esetén, amelyek saját antirészecskéjük, mit tudhatunk a részecske elektromos, barion- és leptontöltéséről? Lehet-e ilyen egy lepton, egy mezon illetve egy barion?

8. Negyedik témakör – Szilárdtestfizika

Jegyzet: Lakner József Szilárdtestfizika jegyzete (lakner-fiz/5.Szilárdtestfizika.pdf)

8.13. feladat: Egy párhuzamos sugárnyaláb esik be ϑ szög alatt egy olyan kristályrácsra, melyben az egyes rétegek $2 \text{ \AA} = 0,2 \text{ nm}$ távolságra helyezkednek el. Mekkora lesz a legkisebb ϑ szög amelynél reflexió lesz, ha $\lambda = 0,1 \text{ nm}$ -es hullámhosszú röntgensugárzást használunk? ($\vartheta = 14,78^\circ = 0,2527 \text{ radián}$)

8.14. feladat: Mekkora valószínűséggel lesz T hőmérsékleten egy elektron egy olyan energiaszinten, amely a Fermi-energiszintnél $2k_B T$ energiával magasabban fekszik? ($k_B = 1,38 \cdot 10^{-23} \text{ J/K}$ a Boltzmann-állandó) (15,7% valószínűséggel)

8.15. feladat: Mekkora valószínűséggel lesz 20°C -os hőmérsékleten egy elektron azokon az energiaszinten, amely a Fermi-energiszintnél (a) 0,3 eV illetve (b) 0,03 eV energiával magasabban fekszik, (c) a Fermi-energiszinten fekszik, (d) 0,3 eV-tal illetve (e) 0,03 eV-tal alatta fekszik? ($k_B = 1,38 \cdot 10^{-23} \text{ J/K}$ a Boltzmann-állandó) (15,7% valószínűséggel) (0,000685%, 23,35%, 50%, 76,65%, 99,999311%)

9. Vizsgatételek

9.1. Kvantummechanika

1. Optika
2. A fény részecsketermészete: hőmérsékleti sugárzás, fényelektromos jelenség
3. Az atomelmélet fejlődése: Balmer-formula, a Bohr-modell alapfeltevései, Pauli-elv
4. Hullámmechanika: részecske-hullám kettősség, hullámfüggvény, Schrödinger-egyenlet, határozatlansági reláció

9.2. Magfizika

5. Rutherford-kísérlet és Rutherford-modell, az atommag mérete, összetevői
6. Atommag-táblázat, atommagreakciók

9.3. Részecskefizika

9. Alapfogalmak: elemirészecske-családok, alapvető kölcsönhatások, kvantumszámok, antirészecskék, kötött kvarkállapotok = hadronok, megmaradási törvények
10. Gyorsítók: miért kell gyorsító, töltött részecske mozgása mágneses térben, fázisstabilitás, ciklotron-frekvencia, ciklotron, szinkrotron (végenergia), miért jó/rossz az ütközőnyaláb
11. Detektorok: három féle és az összetett (rétegei, mit mérnek)
12. CERN: mi az (évszámok és nevek nélkül), mi a LEP és az LHC (LEP események nem kellene) melyik detektor melyik évtizedben működött/működik
13. Neutrínófizika: napneutrínó-probléma, neutrínótömeg, Szuper-Kamiokande és SNO mit fedezett fel

9.4. Szilárdtestfizika

14. Halmazállapotok
15. Kristályrács (Bravais-rács, Miller-index, Bragg-reflexió is)
16. Kristályhibák ΔF képlet nem kell, csak a c -é.
17. Diffúzió
18. Rácsot összetartó erők (1 eV helyesen $1,602 \cdot 10^{-19}$ J).
19. Hőtágulás
20. Fajhő (Levezetés nem kell, csak a hőmérsékletfüggés jellege a háromféle közelítésben).
21. Sávszerkezet (Fermi energiaszint, Fermi–Dirac-statisztika)
22. Villamos tulajdonságok, makroszkópikus leírás levezetése is. Kapcsolat a hővezető képességgel.
23. Félvezetők.
24. A mágnesesség makroszkópikus leírása. Vezetési elektronok mágneses szuszceptibilitása
25. Ferromágnesesség